

Morfine

Feiten en fabels

Apotheek

In overleg met uw arts gaat u morfine gebruiken. Morfine behoort tot een groep geneesmiddelen, die morfineachtige pijnstillers of opioïden worden genoemd.

Inleiding

Waar we in deze folder over morfine spreken, kan ook een ander opioïd bedoeld worden (zoals fentanyl of oxycodone). Morfine wordt gegeven om pijn te verlichten. Soms wordt morfine gebruikt bij benauwdheidsklachten. Deze folder is bedoeld om u op de hoogte te brengen van feiten en feiten over morfine en veel gestelde vragen te beantwoorden. De informatie in deze folder gaat vooral over het gebruik van morfine bij pijn.

De functie van pijn

Meestal is pijn een belangrijk waarschuwingssignaal. Pijn ontstaat wanneer een beschadigd deel van het lichaam via de gevoelszenuwen, een 'bericht' stuurt naar de hersenen. Meestal verdwijnt de pijn als de oorzaak ervan is verholpen. Maar soms kan de oorzaak niet worden verholpen, zoals bij bepaalde soorten kanker, of bij niet kwaadaardige ziekten zoals reuma. Dan heeft de waarschuwende functie van pijn geen zin meer en is goede pijnbestrijding nodig.

De behandeling van pijn

Kortdurende, maar ook langdurige ernstige pijn is vaak goed te verlichten met medicijnen. Bij kortdurende pijn zoals na een operatie wordt vaak direct begonnen met morfine. Is de pijn langdurig dan gaat de pijnbehandeling meestal via een stappenplan. De pijnbehandeling begint met paracetamol en/of een middel als ibuprofen. Morfine wordt hieraan toegevoegd als belangrijke volgende stap. Morfine zorgt ervoor dat het 'pijnbericht' in de hersenen niet of minder sterk aankomt. Hierdoor voelt u de pijn minder.

De behandeling van benauwdheid

Benauwdheid kan zich voordoen bij een slecht pompend hart en slecht werkende longen. Morfine werkt het beste om deze benauwdheid te verlichten.

Morfine: fabels en feiten

Morfine is een krachtig middel waarmee veel ervaring is opgedaan en er zijn veel patiënten mee behandeld. Toch bestaan nog veel onduidelijkheden over morfine. Enkele feiten en fabels:

Morfine werkt verslavend

Verslaving is onder te verdelen in geestelijke en lichamelijke afhankelijkheid. Als u morfine als pijnstiller gebruikt, is de kans op geestelijke afhankelijkheid heel klein. Een verslaving ontstaat wanneer iemand zonder pijn morfine gebruikt, dan krijgt men een bepaalde 'kick'. Deze 'kick' krijgt men niet wanneer morfine gebruikt wordt om pijn te verlichten. Zoals bij bijna ieder medicijn dat langdurig wordt gebruikt, is er wel sprake van lichamelijke gewenning. Dit is op zich niet schadelijk. Alleen als het gebruik van morfine plotseling wordt gestopt, kan dat zogenaamde ontwenningssverschijnselen geven. Voorbeelden van ontwenningssverschijnselen zijn:

- hartkloppingen,
- zweten,
- misselijkheid,
- braken,
- diarree.

Deze verschijnselen kan men voorkomen door de hoeveelheid morfine langzaam af te bouwen. Doe dit altijd in overleg met uw arts.

Van morfine heb je steeds meer nodig

De kans op verslaving aan morfine als pijnbestrijding is heel klein. De reden waarom de hoeveelheid morfine wordt verhoogd, is omdat de pijn erger wordt. De pijn bepaalt hoeveel morfine u nodig heeft. Er zijn mensen die na bepaalde tijd het honderdvoudige van de hoeveelheid krijgen toegediend, dan waarmee ze gestart zijn.

Morfine werkt levensbekortend

Het is een misverstand dat morfine alleen wordt gegeven in het eindstadium van kanker. Het is niet waar dat morfine levensbekortend werkt. Morfine wordt niet gegeven om de dood te bespoedigen. Ongeveer 25% van de morfine wordt gebruikt door patiënten met langdurige, chronische ziekten

zoals reuma. Morfine kan dus jaren achtereen als pijnstiller worden gegeven. Ook kan morfine tijdelijk worden gegeven en daarna worden afgebouwd, zoals na een operatie.

Morfine veroorzaakt ademhalingsmoeilijkheden

Bij de behandeling van pijn met morfine spelen ademhalingsmoeilijkheden meestal geen rol. Of je moet erg gevoelig zijn voor morfine. Ook erg sterke morfine-injecties in een ader kunnen ademhalingsproblemen veroorzaken. Benauwdheid kan juist een reden zijn om morfine te geven

Morfine heeft veel bijwerkingen

De belangrijkste bijwerkingen zijn:

- sufheid;
- verstopping (obstipatie);
- misselijkheid;
- duizeligheid;
- verwardheid.

De meeste bijwerkingen gaan na enkele dagen tot weken vanzelf over als u gewend bent geraakt aan morfine.

Van morfine word je suf

Sufheid is een bijwerking die tijdens de eerste dagen van de behandeling met morfine kan optreden. Sufheid kan ook ontstaan na een verhoging van de hoeveelheid morfine. Als men geen pijn meer heeft is er meer innerlijk rust. Dit wordt vaak verward met sufheid en slaperigheid. Omdat er minder pijn is, kunt u beter slapen. Hierdoor komt u na enkele dagen weer op kracht en kunt u, zo mogelijk, weer mee doen aan het sociale leven. Blijft u suf, neem dan contact op met uw behandelend arts.

Verstopping

Verstopping komt vaak langdurig voor. Daarom zal uw arts u altijd een laxermiddel geven. Het is belangrijk dat u dit middel inneemt zolang u morfine gebruikt. Ook is het belangrijk om voldoende vocht en vezelrijke voeding te gebruiken als dat mogelijk is.

Misselijkheid

Misselijkheid komt regelmatig voor. Soms krijgt u een middel om misselijkheid als gevolg van morfine te voorkomen.

Duizeligheid

Duizeligheid kan vooral optreden bij het opstaan uit bed of uit een stoel. Sta daarom heel rustig op.

Verwardheid

Verwardheid komt soms voor. Dit kan komen door verandering van de omgeving en het gebruik van andere medicijnen. Morfine kan daarbij een rol spelen. In een voorstadium van verwardheid kunt u levendig dromen en moeite hebben om droom en werkelijkheid uit elkaar te houden. Als dit zo is, is het goed om dit aan uw behandelend arts te vertellen.

Chronische pijn en doorbraakpijn

Doorbraakpijn is pijn die plotseling optreedt ondanks het dagelijks (standaard) gebruik van pijnstillers. Ook tijdens de behandeling van pijn met morfine, kunt u doorbraakpijn krijgen. Hiervoor kan de arts (morfine-achtige) pijnstillers voorschrijven die u dan extra kunt innemen. De werking hiervan is meestal kortdurend, ongeveer 2 tot 4 uur. Voor chronische (langdurige) pijn wordt meestal een langwerkend middel gegeven.

Verschillende toedieningsvormen

Morfine-achtige pijnstillers kunnen op verschillende manieren worden gegeven:

- via de mond (tabletten, capsules, drank of zuigtablet);
- via de neus (als neusspray);
- via de huid (pleister);
- via de anus (zetpil);
- via een injectie (onder de huid);
- via een injectie in een spier (of in een bloedvat);
- via een infuus (in een bloedvat of onder de huid);
- via een ruggenprik.

Belangrijke adviezen

- Houd regelmatig contact met uw arts en volg de voorschriften op.
- Bij het instellen van de behandeling met morfine bepaalt uw arts de juiste dosering. Het is daarom belangrijk dat u eerlijk en open bent tegen uw arts en vertelt of en hoeveel pijn u heeft. (Dit wordt gemeten via een pijnscore). Vertel ook wat de belangrijkste bijwerkingen zijn. Pijn kan dragelijker worden gemaakt, maar dat kan alleen als u samen goed communiceert..
- Verhoog of verlaag nooit zonder overleg met uw arts de voorgeschreven dosis. Hierdoor kunt u bijwerkingen of ontweningsverschijnselen krijgen.
- Door het gebruik van morfine kunt u een verminderd reactie- en concentratievermogen krijgen. Bij dagelijkse bezigheden kunt u daar last van hebben. In de Nederlandse wet staat dat u geen motorvoertuigen mag besturen als u morfine gebruikt.
- Alcohol kan de bijwerking sufheid versterken. Als u morfine gebruikt mag u met mate alcohol drinken, dit heeft geen invloed op de pijnstillende werking van morfine.

Heeft u nog vragen?

Heeft u nog vragen? Bespreek ze met uw arts! Blijf er niet onnodig mee rondlopen!

De inhoud van deze folder is met toestemming van Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL) overgenomen uit de folder 'Morfine, fabels en feiten van IKNL, 2011

